

WANDELEN. HET KLINT ZO VANZELFSPREKEND, MAAR WE DOEN HET NOG NIET ZO LANG. IN DE TWEEDE HELFT VAN DE 19DE EEUW IS JACOBUS CRAANDIJK DE EERSTE ECHTE WANDELPIONIER. REISJOURNALIST EN –AUTEUR FLIP VAN DOORN HERONTDEKT ZIJN WANDELVERHALEN EN ONTDEKT BOVENDIEN DAT CRAANDIJK EN HIJ VERWANTEN ZIJN. DAAROM BESLUIT VAN DOORN LETTERLIJK EN FIGUURLIJK IN DE VOETSPOREN VAN DE WANDELPIONIER TE TREDEN, OP ZOEK TE GAAN NAAR OVERBLIJFSELEN VAN HET ‘VERDWIJNENDE NEDERLAND’.

We wandelen in Nederland wat af met zijn allen; een ommetje met de hond, een zondagse middagwandeling met het hele gezin, een dagtocht over de Veluwe of een paar dagen langs het Pieterpad. Het Centraal Bureau voor de Statistiek heeft berekend dat Nederlanders bij elkaar bijna vier miljoen kilometer per jaar recreatief wandelen. Maar hoe gewoon wandelen voor je plezier nu dan misschien mag lijken, toch is dat lang niet altijd zo geweest.

‘Vroeger wandelden mensen niet, ze liepen. Lopen was een noodzaak. Dat was vaak de enige manier om ergens te komen. Pas aan het einde van de 19de eeuw komt daar verandering in.’ Reisjournalist Flip van Doorn

houdt zich sinds drie jaar bezig met de ontstaansgeschiedenis van het recreatieve wandelen in Nederland. In dat jaar stuitte Flip namelijk bij toeval op het werk van Jacobus Craandijk. Deze doopsgezinde predikant uit Rotterdam trok tussen 1874 en 1888 te voet door Nederland. En vanaf zijn allereerste wandeling, een tocht door het ‘bekoorlijke Kennemerland’, verschenen de verslagen van zijn wandeling in druk. Onder de titel *Wandelingen door Nederland met pen en potlood* verschenen in tien jaar tijd zeven flinke delen.

LANDELIJKE BEKENDHEID

Dankzij zijn wandelverslagen groeide Craandijk - die al snel de bijnaam de ‘wandelende dominee’ krijgt - zelfs uit tot

Flip van Doorn volgt de voetsporen van zijn oudoom

Jacobus Craandijk, een wandelpionier revisited

■ JOOST VERMEULEN

een landelijke bekendheid. ‘Hij werd echt een autoriteit op het gebied van het nog prille wandeltoerisme’, aldus Flip van Doorn, ‘iemand die heel veel mensen heeft geïnspireerd en hen aanspoorde het mooie van Nederland te ontdekken. Maar Craandijk wilde het landschap ook documenteren. Hij had namelijk tijdens zijn tochten door Nederland met eigen ogen gezien hoe door de opkomende industrialisering, schaalvergrotingen in de landbouw en de aanleg van talloze nieuwe wegen en kanalen het Nederlandse landschap zoals hij dat uit zijn jeugd kende, met rasse schreden bezig was te verdwijnen. En voordat het te laat was, wilde hij het gedocumenteerd hebben. Zelf formuleert hij het als volgt: ‘En zo kome een werk tot stand dat een monument kan worden van het verdwijnend Nederland’.

IN DE VOETSPOREN VAN DE OUDOOM

Liefde voor het Nederlandse landschap en de behoefte om dat voor toekomstige generaties vast te leggen. Het waren elementen in het werk van Craandijk die Flip van Doorn direct herkende uit zijn eigen werk en toen hij ook nog eens ontdekte

Portret van Craandijk; Archief van de Doopsgezinde gemeente Haarlem

dat Craandijk een ver familielid van hem was – Jacobus Craandijk bleek een broer van de oma van Flip - stond het voor Flip vast dat hij iets moest met het oeuvre van Craandijk.

‘Ik ben uiteindelijk letterlijk in het voetspoor van mijn oudoom getreden. Ik ben de wande-

75 WANDELINGEN

Uiteindelijk hoopt Flip van Doorn aan het einde van dit jaar zelfs alle 75 wandelingen van zijn oudoom te hebben na gelopen. En een selectie daarvan zal hij dan voor de moderne wandelaar geschikt gemaakt. ‘Want behalve dat de wandelingen hier en daar aangepast moeten worden

Litho afkomstig uit *Wandelingen door Nederland met pen en potlood* van Jacobus Craandijk, gemaakt door P.A. Schipperus.

lingen die hij maakte na gaan lopen. Ik wilde met eigen ogen zien wat er van het landschap van Craandijk na ruim 150 jaar nog over was.’

VINEX-LOCATIES

Het verslag van Flip zijn zoektocht in het spoor van zijn oudoom heeft tot nog toe geresulteerd in acht artikelen in dagblad Trouw en een website waarop alle informatie over Craandijk te vinden is. Een van de interessante conclusies die Flip nu al kan trekken is dat de oorspronkelijke wandelingen van Craandijk in heel veel gevallen ook nu nog goed te volgen zijn en dat het ook nog steeds mooie wandelingen zijn. ‘Natuurlijk, het landschap is op sommige plaatsen drastisch aangetast. En ja er zijn overal snelwegen, kanalen, spoorwegen en Vinex-locaties verschenen. Toch zijn veel van de routes die Craandijk beschrijft ook nu nog voor wandelaars interessant’.

vanwege de veranderingen in het landschap pas ik ook de afstanden iets aan. Craandijk zag er niet tegenop om tochten van dertig kilometer of meer op een dag te maken. Dat is voor de gemiddelde recreatieve wandelaar van nu toch aan de forse kant.’

De selectie van de Craandijk-wandelingen van Flip van Doorn zullen in 2015 verschijnen bij uitgeverij Gegarandeerd Onregelmatig.

www.jacobuscraandijk.nl

*Wie wil kan intekenen op de wandelgids *De wandelgids Een kloeken dagmarsch*, met elf wandelingen in de voetsporen van Jacobus Craandijk. Net als Craandijk biedt de schrijver van de gids, Flip van Doorn, de mogelijkheid om vooraf in te tekenen inclusief een ‘Bewijs van Intekening’. Kijk op: www.jacobuscraandijk.nl/voor-intekening*